

Karpiński, Rafał

"Polscy święci, 1", red. o. Joachim Roman Bar, Warszawa 1983 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 75/2, 358-359

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

sie historycznym) nie tylko legendy Lecha jako pierwszowładcy i protoplasty narodu lecz także całej symboliki z nim związanej. W pracy przedstawia J. Malicki trzy wielkie cykle Lechiady. Cykl pierwszy obejmuje, zdaniem autora, okres pojawienia się i wrastania postaci Lecha w świadomość historyczną narodu. W piśmiennictwie tej doby najważniejszym z „wątków lechickich” była idea potężnego i rozległego państwa Lechitów. W drugim cyklu, zamkniętym czasami Miechowity i Decjusza, nastąpiła popularyzacja Lecha i reprezentowanej przez niego ideologii. Dzięki upowszechnieniu druku postać ta stała się znana nie tylko środowiskom intelektualnym Krakowa. Cykl trzeci był okresem sporów o Lecha i jego pradzieje, okresem tworzenia narodowego mitu, będącego częścią ideologii sarmackiej. Cyklem tym odpowiadają cztery (nie licząc zakończenia) rozdziały pracy: I „Narodzinny”, II „Czas konfrontacji”, III „W stronę mitu”, IV „Historija naganiona”.

Przedstawia w nich autor m. in. problemy wpływu presji środowiska pod jaką znajdował się średniowieczny historiograf na treść wątków lechickich, funkcjonowanie legendy eponimicznej w piśmiennictwie od Galla do Długosza (J. Malicki próbuje stworzyć schemat tej legendy). Innym zagadnieniem są zmiany, jakim ulegał Lech i ideologia z nim związana w czasach renesansu, różnice między wersją Lecha, występującą u pisarzy tworzących po łacinie i po polsku. Zwraca też J. Malicki uwagę na pojawiające się w drugiej połowie XVI wieku, odmienne od dotychczasowego pojmowanie osoby samego Lecha. Traktowany jako postać realna stawał się jednocześnie Lech symbolem przeszłości narodowej a zarazem niezmiernie ważnym składnikiem mitu narodowego (taki obraz znajdujemy u Marcina Bielskiego i w całej późniejszej ideologii sarmackiej).

Ważnym problemem, choć przedstawionym zbyt pobieżnie przez autora, są przemiany ideologii związanej z Lechem, w wieku XVIII i pierwsze próby krytycznej analizy legendarnej przeszłości Polski.

Praca J. Malickiego nie odpowiada z pewnością na wszystkie kwestie, łączące się z szeroko rozumianą Lechiadą. Jest jednak cennym wkładem w badania nad świadomością historyczną w Polsce dawnych wieków.

J. Ch.-M.

Polscy święci 1, red. o. Joachim Roman B.A. OFMConv., Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1983, s. 355, ilustr.

Pod tym umownym tytułem Akademia Teologii Katolickiej rozpoczyna serię, która nie będzie się ograniczać do osób kanonizowanych: znajdzie się tu miejsce dla błogosławionych i sług Bożych cieszących się sławą świętości, a także dla innych — nie określonych bliżej — „materiałów i opracowań mogących się przyczynić do poznania naszych rodaków wybitnych przez swą świętość”. Przewiduje się także biografie świętych obcych związanych z Polską.

W niniejszym tomie drukuje się biografie: bł. Bronisławy autorstwa ks. Stefańa Ryłki CRL (16 stron druku), bł. Doroty z Małowów pióra Ks. Henryka Misztala (s. 38), bł. Szymona z Lipnicy tekst w znacznych partiach napisany przez o. Romualda Gustwa OFM uzupełnił po jego śmierci o. Kajetan Grudziński OFM (s. 82) oraz służebnicy Bożej Anieli Salawy (1881—1922) rozprawę tę — liczącą ponad 200 s. — po śmierci autora — o. Alberta Wojtczaka OFMConv. — przygotował do druku redaktor tomu.

Biografii Anieli Salawy nie potrafię ocenić. Sądzę, że ta cenna próba zebrania materiału umożliwi dalsze studia nad religijnością i życiem wewnętrznym epoki najnowszej.

Z pozostałych dotyczących średniowiecza tekstów dwa: o bł. Dorocie z Mątów i bł. Szymonie z Lipnicy wprowadzają bądź nowe ustalenia, bądź wykorzystują niedostatecznie dotychczas analizowane źródła archiwalne. W przypadku biogramu Doroty z Mątów warto byłoby wykorzystać publikacje źródeł i badań niemieckich R. Stachnika, H. Westpfahla czy A. Triller. Od tych biogramów ujemnie wyróżnia się szkic o bł. Bronisławie. Znajdujemy tam wiadomości, że Bronisława pochodziła z rodu Odrowążów (hipoteza ta polegająca na nieporozumieniu dawno została zarzucona), że protoplasta tego rodu — którego imię zna autor szkicu — Paweł, przybył do Polski w 966 r., że ogół zakonnic znał łacinę i posiadał umiejętność czytania itd.

Redakcja nie narzucała ścisłego schematu opracowania biografii, stąd różnice w ujęciach. W zasadzie wszystkie oscylują wokół trzech problemów: *curriculum vitae*, życia wewnętrznego — świętości i kultu. Sądzę, że tolerancja redaktorska poszła zbyt daleko. Nie chodzi o stworzenie jednakowego kwestionariusza pytań, który przecież musi się zmieniać w zależności od stanu zachowania źródeł, ważniejsza jest dbałość o merytoryczną wartość poszczególnych tekstów.

Przewiduje się wydawanie co najmniej jednego tomu rocznie dotyczącego jednej lub kilku osób. Oby kolejne były wolne od błędów których w niniejszym można było uniknąć. Seria bowiem jest potrzebna i z pewnością będzie użyteczna historiom.

R. K.

Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas aevi praeussitici et hussitici illustrantia, pars 1—2 (*Acta Innocentii VII., Gregorii XII., Alexandri V., Johannis XXIII. nec non acta concilii Constantiensis 1404—1417. Acta Clementis VII. et Benedicti XIII. 1378—1417.*), ed. Jaroslav Eršil, Academia Scientiarum Bohemoslovaca, Praegae 1980, s. XX+915.

Po 75 latach przerwy wyszedł kolejny, szósty tom wydawnictwa „*Monumenta Bohemiae Vaticana*”, choć ten tradycyjny tytuł nie figuruje na karcie tytułowej ani na okładce omawianej pozycji. Jaroslav Eršil, mając do dyspozycji wypisy z archiwów watykańskich, sporządzone na początku wieku, ponowił kwerendę, uzupełniając materiały i unowocześniając zapis według obecnych sygnatur watykańskich.

Wydane obecnie dwa tomy zawierają akta dla diecezji Korony Czeskiej z czasów wielkiej schizmy zachodniej: papieży rzymskich od 1404 r., a więc Innocentego VII, Grzegorza XII oraz papieży awiniońskich od 1378 r.: Klemensa VII i Benedykta XIII, jak również papieży pizańskich: Aleksandra V i Jana XXIII wraz z aktami soboru konstancjańskiego do r. 1417.

Zakres terytorialny wydawnictwa odpowiada krajom Korony Czeskiej tej epoki, czyli Czech i Moraw (diecezje praska, litomierska i ołomuniecka), Śląska w granicach diecezji wrocławskiej, Łużyc, należących do diecezji miśnieńskiej, której terytorium zostało uwzględnione w całości, czyli objęto także całą Miśnię, przekraczając granice terytorialne tego Królestwa. Warto zaznaczyć, że akta papieskie odnoszące się do diecezji wrocławskiej ustępują liczebnie tylko archidiecezji praskiej, czyli jest to ważne wydawnictwo źródłowe dla historii kościelnej Śląska. Dzięki związkom biskupstwa wrocławskiego z innymi podległymi metropolii gnieźnieńskiej, mamy też pojedyncze dane dotyczące osób i instytucji kościelnych z terytorium Królestwa Polskiego.

Materiały pochodzą głównie z papieskich ksiąg kancelaryjnych: *Registra supplicationum*, R. Vaticana, R. Avinionensia, R. Lateranensia, z akt kamery papieskiej.